Hod I. Nr. 19.

CHRYSCIJANSKAJA DUMKA

...„I ŹBIARE SWAJU PŠANICU U HUMNO, A PAŚLEDKI SPALE AHNIOM NIAUHASNYM“.

(*Mat. III, 12*)

KALENDARYK.

Dni	N. styl	St. styl	Rymska - katal.	Hreka-katal.
P.	26	13	Jana Ber.	Iwana Załat
A.	27	14	Walerjana	Filipa apost.
S.	28	15	Ździsława	Symona
Č.	29	16	Saturnina	Macieja
P.	30	17	Andreja ap.	Ryhora
S.	1	18	Elihija	Płatona, Ramana
N.	2	19	1 niadz. Adwentu	26 n. pa Siom. Aŭdzieja
P.	3	20	Franciška Ksaw.	Ryhoraha i Prokły
A.	4	21	Piotr. Chr. Barb.	Uwodz. u Chram Pr. B.
S.	5	22	Sabby	Filomona ap.
Č.	6	23	Mikałaja	Amfiłocha i Hryh.
P.	7	24	Ambrožaha	Kaciaryny
S.	8	25	Biazhr. Pačaćcia N.D.M	Klimenta pap.
N.	9	26	2 niadz. Adwentu	27 n. pa S. Alepija
P.	10	27	Dz. M. Loretanskaj	Usiewałada

PAŠTOWAJA SKRYNKA.

Dr M. A. Ad dušy dziakujem za prysłanyja pracy. Pačniom drukawać ich z Nowaha Hodu.

Unijatu. Dziakujem i za pamiać i za wiestku. Jak bačycie, drukujem. Majučy časinu, nie zabywajciesia ab nas!

Ks. P. T.: „Sw. Izydar" i „Charastwo Domu Božaha" atrymali. Raspačniom drukawać ich z Nowaha Hodu.

Ks. A. B.: Prośbu wašu wypaŭnili, adnak wy nia peŭny, ci dachodzie da was „Chr. D."

Ks. M. B.: Za 10 zał. dziakujem.

Ks. St. H.: Za 20 zał. dziakujem.

Ks. Dr. J. R.: Padziaka za 10 zał. Materjały atrymali. Jašče wyjduć dwa numary „Chr. D." ŭ hetym hodzie. Byłob duža pažadana, kab adpawiedna da hetaha i rukapisy ŭłažyli. Pastarajciesia!

J. E. Dr. F. A: Apisańni Wašaj Ekscelencyi padarožy my atrymali. Duža jany cikawyja i cennyja. Budziem drukawać z Nowaha Hodu.

Prysyłajcie padpisku a tak-ža i adrasy na probnyja numary „Chr. Dumki!"

Da Padpiščykaŭ.

Prypaminajem, što mnohija našy padpiščyki dahetul nie apłacili należačych nam hrošaj. Woś-ža prosim należny doŭh prysłać nam jaknajchutčej, abo pawiedamić, što dalej „Chryścijanskaj Dumki" prysyłać nia treba.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ WYCHODZIĆ RAZ U DWA TYDNI

Padpisnaja cana z pierasyłkaj:

na hod . . . . 8 zał.
na paŭhoda . . . 4 „
na 3 mies. . . . 2 „
na 1 „ . . . 80 hr.

ABWIESTKI źmiaščajucca tolki na WOKŁADCY.

Kaštujuć: Celaja staronka 80 zał.
1/2 „ 40 „
1/4 „ 20 „
1/8 „ 10 „

ASOBNY NUMAR KAŠTUJE 30 hr.

Adras redakcyi i administracyi:

WILNIA, Zawuł. św. Mikałaja Nr. 8, kw. 3 (Wilno, zauł. św. Mikołaja 8 — 3.

Redaktar pryjmaje ad 9 — 12 i ad 5 — 6.

PIERASYŁKA APŁAČANA RYČAŁTAM.

CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIŚ.

Wychodzić raz u dwa tydni.

Hod I. | WILNIA, 25 LISTAPADA, 1928 h. | Nr. 19.

AB MIŁAŚCI BAĆKAŬŠČYNY.

Lubić bližniaha — heta jość prykazańnie ad Boha. Z pamiž bližnich samyja najbližejšyja dla nas—heta jość našyja baćki, braty, siostry, muž-žonka, dzieci. Tolki wyrodnyja dzieci nia lubiać, stydajucca, abo i kryŭdziać baćkoŭ. Dobryja dzieci baćkoŭ lubiać, šanujuć ich i apiakujucca imi ŭ staraści. Ščaśliwaja siamja, hdzie baćki z dziećmi žywuć pa-chryścijanskul hdzie žywie božaja bajaźń i miłaja zhoda! Na niaščaście i soram dla razumnych ludziej jość siemji swarliwyja, hdzie panuje dzikaja pyšnaść, źwiarynaja złość, pahanskija abyčai.

Chrystus daŭ prykład zhodnaha siamiejnaha žyćcia. Świataja siamja ŭ Nazarecie jość na zaŭsiody prykładam, abrazom, jak treba pa-božamu žyć, pracawać, malicca, lubić Boha i bližniaha. Pan Jezus šanuje i słuchaje swajho Apiakuna Jozefa i Matku Maryju. „Byŭ im paddany i ŭzrastaŭ u mudraści, u hadoch i ŭ łasca ŭ Boha i ludziej." (Łuk. 2.51-52).

Usie ludzi adnaho kraju, katoryja haworać adnej mowaj, majuć supolnyja radaści i biedy-stanowiacca dla siabie bližnimi - najbližniejšymi: dziećmi adnoj matki-ziamli Hety kraj, u katorym žywiom, usie ludzi, ichnaja mowa, pieśni, zwyčai i ŭsio bahaćcie i pieknaść našaha kraju — heta jość naša Baćkaŭščyna. Našaja Baćkaŭščyna-Biełaruś. Heta naš rodny kraj, wielmi pryhožy i miły sercu.

Kažuć, hdzie našy wajaŭniki, zmahary za sławu, mastactwa, hdzie našy hieroi? Jość i takija. Tolki treba paznać nas bližej. Ale-ž cełу narod naš jość hierojem ciarpliwaści, pracy, wytrywałaści. Narod, katory praz mnohija wiaki byŭ raździeleny wieraj, palitykaj, wojnami, hranicami, adnak-ža ŭ swajej masie, huščy, pieratrywaŭ biez prawadyroŭ, zachawaŭ pieršabytnuju świežaść, zdaroŭje, zdolnaść da raźwićcia — taki narod nie prapadzie! Biełaruś adrodzicca! Tyja syny našaj Baćkaŭščyny, katoryja pakidajuć jaje ŭ niemaraści, biadzie, a sami biahuć jak padkidyšy za matčychaj, šukajučy tam bliskučak, karyści — takija dzieci apoźniwajuć adradžeńnie rodnaj Baćkaŭščyny- Biełarusi. Heta ciapier jość u modzie i na heta znachodzicca tysiačy wymowak. Ale pierad sumleńniem i Boham wymoŭki niama!

Miłaść Baćkaŭščyny — heta jość najpryhažejšy prajaŭ miłaści bližniaha. Sam Pan naš, Jezus Chrystus, Syn Božy, achwotna i časta nazywaŭ siabie „Synam čaławiečym" i pačuwaŭsia synam swajho žydoŭskaha narodu. Jon lubić swoj kraj, narod i płača nad Jerozolimaj.

Treba lubić usich ludziej, ale bolš swaich rodnych: baćkoŭ, bratoŭ, siaścior, susiedziaŭ. Traba šanawać i inšych ludziej i narody i čužyja mowy. Adnak pierad usim my pawinny lubić swoj narod, swaju mowu, swoj rodny kraj. I tut niama anijakaha stydu, hrechu, śmiechu: luboŭ Baćkaŭščyny jość świtoj, wialikaj cnotaj, miłaj Bohu. Hrech i styd zarakacca biednych, prostych baćkoŭ, a jašče bolšy styd, soram i hrech, kali chto (asabliwa wučony!) zarakajecca swajej Baćkaŭščyny i hańbić jaje, naśmiachajecca z jaje, stydajecca jaje.

Dyk pryznawajsia ŭsiudy biaz stydu da swajej narodnaści: hawary pa-biełarusku, pišysia Biełarusam.

Nie pahardžaj, ale šanuj inšych ludziej i inšuju mowu: Palakoŭ, Rasiejcaŭ, Litwinoŭ, Ukraincaŭ, Łatyšoŭ, Žydoŭ, ale nie nazywaj siabie ani Palakom, ani Rasiejcam, ani kim inšym. Boh ciabie stwaryŭ Biełarusam, dyk Biełarusam i budź!

Chto adrakajecca swajej Baćkaŭščyny i biełaruskaj mowy dziela stydu, strachu, karyści, ci inšych pryčyn, toj jość čaławiekam maładušnym, krywić swaju dušu i łamaje pryrodnaje i Božaje prawa — prawa miłaści bližniaha i IV-aje prykazańnie.

Lubi swoj narod pachryścijansku: nie pachwalaj pamyłak i hrachoŭ; hawary praŭdu ŭ wočy; papraŭlaj zło dabrom, asabliwa siabie samoha, kab ty sam byŭ dobrym hramadzianinam.

Malisia ab chryścijanskuju miłaść i zhodu pamiž usimi narodami.

Malisia za swoj kraj i za swoj narod Biełaruski. *Ks. I. H.*

„OJČA, CHAČU, KAB TAM, DZIE JA JOŚĆ, BYLI SA MNOJU J TYJA, KATORYCH TY MNIE DAŬ, KAB JANY WIDZIELI SŁAWU MAJU, KATORUJU TY MNIE DAŬ, BO ŬZLUBIŬ TY MIANIE PIERAD ZAKŁADZINAMI ŚWIETU".

(Z malitwy Chrystusa — Jan XVII-24).

DZIEJNAŚĆ APOLOHIETYČNAJA AJCOŬ KAŚCIOŁA.

(Praciah).

3) — Ale jak-by heretyki nia błudzili, a ahulny kirunak nawukowaha rasśledu dakumentaŭ Abjaŭleńnia Božaha jšoŭ usioztaki prawidłowa napierad. Chryścijanskija wučonyja — tak, jak i treba — razhladajučy Św. Pisańnie mieli zaŭsiody pierad wačmi tuju praŭdziwuju, nieabmylnuju firmu, katoraj było daručana ścierahčy wiery Chrystowaj, — Kaścioł Boży. Pad henaj apiekaj rozum moh wiaści swaju pracu zusim biaspiečna, nie bajučysia, što mo' zojdzie na błahuju darohu, što zbłudzić, z praŭdaj razminiecca.

Wialikuju zasłuhu ŭ hetakaj roli prypisać należycca tahdyšnim światym i adnačasna wučonym ludziam świetu chryścijanskaha, tak zwanym Ajcom Kaścioła. U čym-ža prajaŭlajecca taja ichniaja praca? Ahułam kažučy ŭ tym, dziela čaho jany i zawucca Ajcami Kaścioła, što tworčaściu swajej nawukowaj byccam zradzili na świet wieru chryścijanskuju. Jany tuju wieru wyjawili, jaje ludziam pakazali i nastupnym pakaleńniam pieradali. Nia ŭsio bo, što ŭ Biblii abjaŭlenaje, zapisanaje, jość samo praz siabie dastupnym, zrazumiełym kožnamu čaławieku, šmat čaho treba znajści, dy ŭmieć wywiaści na świet jasny. Dalej, nia ŭsio, čaho Chrystus nawučaŭ, znajchodzicca ŭ św. Pisańni, mnoha čaho astałaś tolki ŭ pamiaci Apostałaŭ i wučniaŭ Chrystusa i pieradawałaś paśla wusnym sposabam z pakaleńnia ŭ pakaleńnie, jak kažuć tradycyjna. Hetuju tradycyjnuju nawuku Ajcy Kaścioła, jak tyja, što žyli bližej časoŭ apostalskich, zmahli ŭławić i ŭ piśmach swaich pradstawić. Nam jaje pieradajučy, jany źjaŭlajucca tak-ža ŭ niejkim značeńni ajcami taje wiery, katoraj my siańnia

---

A. W.

JAK KAZIUK SABRAŬSIA DA SPOWIEDZI.

(Hl. Nr. 18 „Chr. D.")

VII.

SON.

U śnie najčaściej adbiwajucca dumki i padziei pieražytaha dnia. Dla Kaziuka apošni dzień — Wialikaja Sierada — byŭ zapraŭdy wialikim, nia zwyčajnym, tak što jon i ŭ śnie pieražywaŭ toje samaje: aptekar, student, kaścielny dzied, a pami-ž imi ksiondz wikary ŭ ciomnych akularach — usio heta pierachodziła praz fantaziju, jak u kinomatografie. Urešcie woś jon, Kaziuk, idzie darohaj, a na jahonym šlachu raźliŭšysia ručej i nia možna jaho pieraskočyć, ani pierabryści. A woś bačyć jon pasiarod wady wialiki kamień; razmachnuŭsia, skočyŭ i... staić užo na tym kamieni i dumaje, što rabić dalej. Až hladzić — to nia ručej, a wializarnaja rečka: wada razliŭšysia, burlić i ledź widać druhi bierah. Jon choča wiarnucca, ale kudy-ž?! hety bierah jašče dalej. A tut kamień pad nahami asiadaje ŭ wadu... musić jaho padmyła. Što rabić? Zatonie... strach jaho aharnuŭ, zimny pot pajšoŭ pa ŭsim ciele. Tolki-ž, Boh łaskaŭ, jość bliska druhi kamień — jašče bolšy! Ale... na tym kamiani — woŭk, takoje strašnaje waŭčyšča! Wočy bliskučyja, tolki laskaje zubami i choča kinucca na jaho... woś — woś... Kali zamachniecca Kaziuk na taho waŭka buławoj, a buława jak biarwiano!" (skul taja buława ŭziałasia — jon nia pomniŭ), kali-ž dašć waŭku pa haławie, dyk woŭk burtych u wadu!... tolki zuby wyščyryŭ. Dy iznoŭ dziwa: heta nia woŭk, ale... aptekar! Čupryna čornaja, zuby załatyja, akulary pryčepleny da nosa... La! woś licha jamu! — nia tonie, ale pławaje kruhom, dy chap Kaziuka za nahu! Kaziuk staŭ rwacca z cełaj siły, kryčać... Adkul byŭšy, hladź—až student z kaścielnym dziedam pływuć na łodce na ratunak i pływuć, ale jašče daloka — wada ich

žywiom. — Bolš wydatnych Ajcoŭ Kaścioła na niwie nawučnaj zawuć aprača taho jašče Dachtarami (dochtar—znača wučony). Možam uspomnić tut choć niekatorych. Na Uschodzie: św. św. Atanazy, Bazyl, Hryhor z Nazyjanzu, Jan Chryzostam; na Zachadzie: *św. św.* Hiaronim, Ambrožy, Aŭhustyn, Papież Hryhor Wialiki. Najbahaciejšaja, najbolš płodnaja para henych słaŭnych ludziej prypadaje na IV i V-je stalećcie. Pakinuli jany ŭ spadčynie pa sabie abšyrnuju literaturu, katoraj Kaścioł karystajecca ŭ swaich wywadach nawučnych, a časta i ŭ akančalnym zaćwierdžańni dohmatyčnym takoj ci inšaj praŭdy wiery.

Ciapier pytajemsia, jakoje stanowišča zaniali Ajcy Kaścioła ŭ abaronie wiery prociŭ heretykaŭ? Dwajaki moh być sposab: abo prociŭstaŭlajučy hołas najwyšejšaj pawahi kaścielnaj, katoraja rašuča razwiazywaje kožnaje pytańnie i rassudžaje ŭsie spory wiery, abo skirowujučy prociŭ ich toje-ž aružža, katorym jany wajawali, heta znača, zwaročujučy ŭsie ichnija razumowyja wywady prociŭ ich samych.

Pieršy sposab niaŭsiody byŭ prydatnym, raz dziela taho, što ŭ mnohich pytańniach adnosna wiery chryścianskaj Kaścioł nia wyjawiŭ jašče wyrazna swajho zdecydawanaha, rašučaha stanowišča, a druhoje, što najwyšejšaja kiraŭničaja ŭłada Kaścioła tady jašče nia była tak jasna aznačana, jak heta bačym asabliwa siańnia pasla saboru Watykanskaha (1870 h.). Chacia ŭłada Rymskaha Biskupa praktyčna hledziačy i pryznawałaś, ale farmalna, dekretam specyjalnym Kaścioł jaje pawahi i značeńnia nie abmiežyŭ. Sprawy wiery faktyčna najčaściej decydawaliś „sabornym" sposabam. Paklikacca, praŭda, možna było i na pawahu Kościoła, kali niechta razychodziŭsia z wyraznym užo dohmatam wiery, ale i tut niaŭsiody ŭdatna, bo chto mocna zaciaŭsia pry swajom, toj dziela adnaho samalubstwa pryznać pawahi Kaścioła nie chacieŭ. Urešcie, kali chto nia mieŭ ćwiordaha pierakanańnia ŭ siłu dekretu kaścielnaha, to ŭžo mała tolki paklikacca a treba razwiarnuć dokazy ab Kaściele charaktaru čysta apolohietyčnaha. Ajcy Kaścioła, wiedama, pakinuli ślady hetakaj swajej dziejnaści apolohetyčnaj, ale my tut zatrymowywacca nad imi specyjalna nia budziem, heta nas mienš cikawić, toje my bačyli pryncypowa i ŭ Apolohietaŭ, ciapier my šukajem čahości śwležaha, nowaha ŭ nawučnaj tworčaści Ajcoŭ Kaścioła.

Piarojdziem da druhoha sposabu zmahańnia z herezyjami. Tut Ajcy Kaścioła biarucca ŭžo da samoha razumowaha chodu heretykaŭ, wykazywajučy falšywaść ichniaha razumawańnia, a zatym i biespadstaŭnaść kancowych wywadaŭ zusim niazhodnych z praŭdziwaj wieraj. Wykazuć jany, jak treba karystacca rozumam u razwažańni peŭnych słoŭ, paniaćciaŭ, dumak Św. Pisańnia, što falšywaje adno paniaćcie dawiaści moža ŭ paśledkach dalejšych da wywadaŭ zusim sprečnych z wieraj, što nieparazumleńnie i źjaŭlajecca najčaściej abo dziela niaŭmiełaha karystańnia tekstam biblijnym, abo dziela falšywa zrazumiełaj niazhodnaści niekatorych słoŭ, paniaćciaŭ, dumak miž saboju. Światoje Pisańnie abjaŭlaje nam praŭdy Božyja, abjaŭlaje mowaj našaj ludzkoj, našymi zwyčajnymi paniaćciami. Ot-ža zaležna ad taho, chto tyja paniaćci dobra wyjaśnić, datasuje, toj lahčej i zrazumieje (na skolki zrazumieć možna) abjaŭlenuju praŭdu, abo choć prynamsi pierakanajecca, što miž paniaćciami wyražajučymi tuju praŭdu niama-ž nijakaj sprečnaści, a heta ŭ budoŭli nawukowaj užo tak-ža šmat znača. — Hetaj imienna ślifoŭkaj ludzkich paniaćciaŭ, u katoryja pryadziawałaś, pad katorymi skrywałaś praŭda wiery, i zanialisia Ajcy Kaścioła. Hetak twaryŭsia toj wialiki, pryhožy słoŭnik, z katorym možna było rozumu ludzkomu śmieła prystupić da adpawiednaj sabie nawučna-

---

zhaniaje, a tut aptekar hryzie kamień, pyrskaje wadoj na Kaziuka, a što najbolš — za nahu trymaje! Kaziuk rwanuŭ, jak moh usiej siłaj, dy jak kryknuŭ: „hwałt"!... i pierabudziŭsia. Adčyniŭ wočy, hladzić, až jany — student i dzied — jość tut-ža... Dyk, widać, heta była praŭda? Ale nie! — tut chata. Kaziuk nia moža pryjści da siabie; uwieś ablity potam, dalej śnić na jawie: hdzie jon, što z im było?...

— Kaziuk, što tabie jość? Pytaje student: Čaho ty kryčaŭ?

— Chto ty? Pytaje jaho Kaziuk: ci ty student?

— Nu, ja student. Što tabie takoje?

— Aha! Dahadaŭsia ŭ kancy Kaziuk: — heta-ž byŭ son... dyk heta nia praŭda:

Ale aptekar... hm... brrr, jaki strašny!

— Ustawaj, pan, kaža dzied. Para ŭžo da kaścioła.

Kaziuk ustaŭ i pačaŭ adziawacca.

—:—

U kaściele było ŭžo trochi ludziej. Za minut 20 pryjšoŭ ksiondz wikary. Kaziuk i student stajali blizka spawiadnicy. Wikary ŭparadkawaŭ ludziej, uwajšoŭ u spawiadnicu, pračyściŭ akulary i čystaj biełaruskaj mowaj skazaŭ karotkuju nawuku ab pakucie.

VIII.

NAWUKA AB PAKUCIE.

„Pakutujcie, *bo prybližyłasia niabiesnaje* waładarstwa". (Mt. 4,17)

Ad samaha pačatku swajho nawučańnia Pan naš Jezus Chrystus zaklikaje ludziej da pakuty. Zaklikaje i hrazić tym, katoryja pakutawać nia chočuć. „Kali nia budziecie pakutawać, usie razam zahiniecie".

1. Pad słowam „pakuta" — razumiejem dobraje dzieła, katoraje čaławiek dakanaŭ z žalem, kab nadharadzić Bohu za swaje hrachi, abo za hrachi kaho druhoha. Da pakuty naležyć: post, malitwa, afiary, umiarćwieńnie cieła, ciarpieńnie i druhija dobryja sprawy.

Asabliwa spowiedź nazywajem pakutaj. My časam nie naležna razumiejem paku-

budaŭničaj pracy ŭ bahatym skarbie Abjaŭleńnia Božaha.

4) — Z wyšej skazanaha lohka ŭžo zrazumieć apolohietyčny charaktar i ŭ hetakaj pracy Ajcoŭ Kaścioła. Apolohietyka — heta padhatoŭčaja praca da pryniaćcia i zachawańnia wiery chryścijanskaj. Prywodzić jana čaławieka da 2-ch kancawych punktaŭ; pieršy heta toj, dzie wykazywajecca praŭdziwaść firmy kaścielnaj, wartaŭničaj skarbu Božaje wiery, a druhi heta mahčymaść samastojnaha razumnaha haspadarawańnia ŭ nabytaj majemaści nadpryrodnaj. Chacia skład wiery Chrystowaj jość sam u sabie zarhanizawany tak, jak lepš nia treba, chacia apošniaje rašučaje słowa tut spačywaje ŭ hołasie najwyšejšaha aŭtorytetu kaścielnaha, to ŭsiožtaki rozum čaławiečy šukaje čahości jašče bolš, jon damahajecca dla siabie świedamaj oryjentacyi i pa mahčymaści poŭnaj u tej majemaści, što da jaho praŭna naležycca. Adkazacca ad hetaha asabistaha haspadarawańnia było-b jamu niečym nienaturalnym. I hetaha jon nia zrobić, bo ŭ relihii nawat nadpryrodna abjaŭlenaj natura astajecca pry swaich słušnych prawoch. Woś-ža Ajcy Kaścioła swajej pracaj dali rozumu čaławiečamu toje imienna światło, dziakujučy katoramu jamu lahčej zdabyć jasny pahlad jak na paasobnyja častki, tak i na ŭsiu całaść relihijnaj systemy chryścijanskaj.

Kali kažam, što Ajcy Kaścioła wiali swaju pracu apolohietyčnuju najčaściej baroniačy paasobnyja dohmaty wiery prociŭ roznych herezyjaŭ, dyk heta znača, što i apolohietyka ichniaja twaryłasia nie jak-nie-budź systematyčna, planowa, a prosta zniačeŭku pry takoj, ci inšaj tolki nahodzie i abstawinach. Razwažajučy dziejnaść literaturnuju Ajcoŭ z punktu apolohietyčnaha, my — razumiejecca — pawinny wybrać adtul tolki toje, što naahuł słužyć moža da wyjaśnieńnia i abarony wiery, pakidajučy ŭ staranie samyja praŭdy abjaŭlenyja, jak materyjał naležučy ŭžo da Dohmatyki chryścijanskaj. A nie zrabili hetaha razdziełu jany, Ajcy, dyk heta robić historyk Apolohietyki.

Usiu pracu apolohietyčnuju Ajcoŭ Kaścioła ŭniaści možam u tuju naturalnuju zdarowuju filozofiju, katoraja staić pierad dźwiarmi Relihii Abjaŭlenaj. Hetakim čynam natura, jak wieda ludzkoha rozumu, uzmahałaś što-raz bolš i źjaŭlałaś lepš prydatnaj da taje łučnaści, jakaja pawinna być z woli Božaj z nadpryrodnym chryścijanstwam. Filozofami źjaŭlaliś Ajcy tolki zniačeŭku, ale paklikany da zmahańnia za wieru šmat nowych, świežych dumak uniaśli pry hetym u skład nawuki filozofična-chryścijanskaj. Mo' samyja praz siabie nia skora dadumaliś-by, da čaho dajšli z pryčyny roznych fałšywych pohladaŭ heretyckich. Ichniaja praca heta wialiki plus da istnujučaj užo nawuki, ichniaja praca, heta stupień dalejšym, nastupnym apolohietam chryścijanskim.

Hetak woś užo nia tolki praŭny tytuł, ale ŭzmahajecca arsenał (skład azužža) prociŭ chitraha podstupu tych dalejšych časoŭ, u katorych zaatakujecca ŭ asabliŭšy sposab wiera chryścijanskaja.

Ks. Dr. J. R.

Uračystaść Unii ŭ Pinsku.

Pinsk — centr ziamli, uświačanaj krywioju św. Andreja Baboli, 18-ha hetaha miesiaca ŭ niadzielu ŭračysta abchodziŭ świata druhoha wialikaha pracoŭnika Unii — światoha Jozafata Kuncewiča.

Na hetu ŭračystaść pryjechali blizu ŭsie świaščeńniki ŭschodniaha abradku z Pinskaj dyjecezii. Nabažeństwa ŭračysta adbyłosia ŭ Pins-

---

tu: dumajuć ludzi, što pakuta čaławieka mučyć, sušyć, zabiwaje... — Heta nia tak: pakuta ŭ hreckaj mowie nazywajecca „metanoja“ i značyć — pieramiena rozumu, dušy; — adradžeńnie čaławieka, adnaŭleńnie. Praz pakutu my pawinny zabić hrech, a na toje miejsca treba ŭzhadawać cnotu.

Tak haspadar wiasnoj hare, baranuje, — čyścić — mučyć ziamlu. I jon sam pakutuje, praliwaje pot i ziamla pakutuje. Ale zatoje letam ziamla zakrasujecca zieleńniu i kwietkami, a na wosień haspadar źbiare płady wiesnawych trudoŭ.

Heta pieraradžeńnie tak ważna, što biez jaho nia budzie praŭdziwaj pakuty. I jak na chryście abmywajecca pierwarodny hrech, tak praz pakutu kasujucca hrachi našy, katoryja pahanili našuju dušu.

2. Asabliwa-ž haworačy ab pakucie my razumiejem tut spowiedź. Jano tak i jość: spowiedź — heta pakuta pryadzietaja ŭ moc sakramentu. Heta najlepšy sposab atrymać utračanuju sprawiadliwaść.

Dziela hetaha Katalicki Kaścioł prykazywaje, kab najmienš raz na hod prychodzić da spowiedzi. Kali budzieš dobra da spowiedzi pryhataŭlacca, kali spowiedzi adciahiwać naprasna nia budzieš, dyk peŭnaja sprawa, što z hrechu paprawišsia. Uspamoža ciabie Boh swajej łaskaj.

Tolki nia dumaj, što na spowiedzi pawinien za ciabie pakutawać ksiondz: kab tabie prypaminaŭ hrachi i kab ciabie budziŭ da žalu... A ty tolki pastaiš pry spawiadnicy; dy moža jašče budzieš z ksiandzom sporyć, tarhawacca?...

Ad spawiednika mnoha zaležyć, ale biez twajej ščyraj pakuty, spowiedź dobraja nia budzie. Čamu? Bo našaja wola jość wolnaj, swabodnaj; nia źwiazana, ani prymušana Boham. I kali ty hrašyŭ praz swaju samawolu i Boh tabie nie pieraškodziŭ, dyk taksama musiš pakutawać praz swaju dobruju i wolnuju wolu. Boh swajej łaskaj tabie dapamoža i biez Jaho ničoha nie paradziš, ale musiš pakutawać sapraŭdy sam.

kaj katedry. Začałosia jano üračystym uwachodam da katedry J.E. Pinskaha Biskupa Łazinskaha ŭ asyście kapituły Pinskaj, katoraja na hetu üračystaść uzłažyła pieršy raz swaje fioletawyja i čyrwonyja tohi, prysłanyja jej z Rymu. Nabaženstwa adbyłosia ŭ uschodnim abradku sposabam tak zwanaj koncelebracyi — heta znača, što mnoha duchoŭnikaŭ adpraŭlaje razam na tym samym aŭtary św. Imšu. Hetak adpraŭlali św. Imšu takija świaščenniki: a. Drazdoŭ, a. Šymkiewič, a. Sonhajła, a. Anoška, a. Knurenka; a. Pańko byŭ dyjakanam, a. Z. Kałemuk z Pinska — byŭ ceremonjaram. J. E. Biskup Łazinski padčas Imšy św. pa Ewanhielii skazaŭ pieknaje kazańnie. Hawaryŭ jon ab tym, što zrabiŭ dla Unii św. Jozafat i što nam treba rabić; najbolšuju adnak uwahu zwiarnuŭ na sprawu ŭschodniaha, sławianskaha abradku ŭ sprawie Unii. Jasna i mocna padkreśliŭ, što ŭschodnia-sławianski abrad — heta taki samy *katalicki* abrad, jak i łacinski, što jon nia horšy, nia brydčejšy, nia mienš katalicki, jak abrad łacinski. Heta pawinien kožny mieć na ŭwazie. Dalej kazaŭ, što kataliki łacinskaha abradu nie pawinny śmiajacca z abradu ŭschodniaha i nie pawinny žadać ad prawasłaŭnych, pierachodziačych na katalictwa, kab jany swoj abrad kidali. Jak łacińniku darahi swoj łacinski abrad i jon maje da jaho prawa, tak unijatu darahi jaho ŭschodni abrad i jon maje da jaho prawa.

Piajaŭ u časie liturhii chor klerykaŭ pinskaj duchoŭnaj seminaryi; piajaŭ pasławiansku liturhičnyja pieśni pad kiraŭnictwa kleryka Tyłaŭskaha, ukrainca.

Wiečaram adbyłasia akademija na česć św. Jozefata i św. Stanisława Kostki. Adčyt ab św. Jozafacie mieŭ kleryk Gozdalski.

Pa nabaženstwie ŭ niadzielu i potym u paniadziełak adbyłasia doŭhaja narada ab uschoddich sprawach usich duchoŭnikaŭ uschodniaha abradu u J. E. Biskupa Łazinskaha. Było abhaworana šmat ważnych sprawaŭ adnosna sprawy Unii. Miž inšym pastanoŭlena katechizawać dziaciej i kazańni hawaryć u toj mowie, kataraja jość mowaj rodnaj i ŭ katoraj chočuć mieć nawuki parafijanie.

Unijat.

Z relihijna-kaścielnaha žyćcia.

Nowaje cudoŭnaje azdaraŭleńnie ŭ Lourdes. Adbylisia nowyja cudoŭnyja azdaraŭleńni z chwarob niewylačalnych. Tak, u apošnija dni, niejkaja Paŭlina Causse, katoraja ŭžo ad 13-ci hadoŭ nia ŭstawała z łožka, z pryčyny chwaroby noh, pačułasia zdarowaj, pa pawarocie z Lourdes na świata Matki Boskaj Ružancowaj. Fakt azdaraŭleńnia spraŭdzili miascowyja lekary.

Paświačeńnie Instytutu Zakonu „Školnych Bratoŭ" u Ehipcie ŭ prysutnaści karala Fuada I. U üračystaści na česć Instytutu św. Marka „bratoŭ školnych" u Aleksandryi ŭziaŭ udzieł i karol Ehiptu, Fuad I, katory ad pieršych dzion swajho byćcia karalom adnosicca z pašanaj da katalickich zakonnikaŭ.

Karysnaja praca misyjnaja ŭ Indyi. U praciahu adnaho hodu ad času załažeńnia apostalskaj prefektury Kengtung, u prawincyi Birma, u Indyi, nawiarnułasia na katalickuju relihiju 21 wioska.

U Kitai. Paśla chatniaj wajny ŭtwaryŭsia 7 kastryčnika sioł. h. centralny ŭrad u Nankinie, katoramu padparadkawalisia ŭsie hubernatary i hienerały kitajskaj dziaržawy. Nowy ŭrad tworyć tak zw. „Dziaržaŭnuju Radu", katoraja składajecca z 16 siabroŭ. Na čale henaj rady staić

---

3. U pakucie znojdzieš wialikuju karyść. Nanowa zdabywaješ Božuju łasku: adychodzić ad nas hnieŭ Boży i praklaćcie; praz pakutu stanowimsia Božymi dziéćmi, miłymi Bohu. Boh abiacaje nam nieba, a kasuje piekła. I Pišmo Światoje wielmi chwalić pakutu: „Syn moj byŭ zahinuŭšy, a woś znajšoŭsia". „Cieściesia sa mnoju, bo ja znajšła zhublenuju drachmu". „Synok, adpuščajucca tabie hrachi twaje". (Mr. 2,5) „Idzi, a ŭžo bolej nie hrašy". (Jan 8,11).

I što-ž pryčyniłasia da taho, što taki wialiki hrešnik Pawał (pierš nazywaŭsia — Šawał), katory praśledawaŭ pieršych chryścijan, staŭ adrazu wialikim Apostałam? A woś što: jon pakutuje. „Panie, što chočaš, kab ja čyniŭ?" pytaje Šawał, pawaleny mocaj Boskaj na ziamlu. I pajšoŭ Pawał na arabijskuju pustyniu, a tam pakutawaŭ try hady ŭ poście i malitwie. Moh-by i biez pakuty wučyć i chryścić ludziej, i nawiet užo pačaŭ, dyk nie: akazałasia — prakanaŭsia — što treba pierš adpakutawać samomu, a tahdy wučyć inšych.

A jakim sposabam Symon-Piotr dastaŭ adpuščeńnie ciažkoha hrechu? Taksama praz pakutu. Jon zapiorsia — adroksia Jezusa. Ale apamiataŭsia. Kali Pan Jezus swaim Božym wokam uzhlanuŭ na Piatra, dyk jon adrazu pakidaje błahoje miejsca i niahodnych ludziej, wychodzić adtul i horka płača. Pośle taho płakaŭ praz cełaje žyćcio, až na twary ad śloz parabilisia barozny. I na što było hetak zabiwacca? Napracawaŭšysia praz cełу dzień, Piotr u nočy zrywajecca z paścieli, i molicca až da świetu i horka płača.

Tak światyja pakutawali, i mnohija praz pakutu z hrešnikaŭ stalisia wialikimi światymi. I my pawinny pakutywać, pieraprasić Boha; naprawić zło i kryŭdu i samym ščyra spawiadacca i paprawicca. „Ustanu i pajdu da Ajca majho i skažu jamu: Ojča, ja sahrašyŭ prociŭ nieba i pierad taboju". (Łk. 15,18.) „Boža, budź miłaserny mnie hrešnamu". (Łk. 18,13.)

IX.

ZBYŬ BIADU...

Wiasna. Jašče rana trymaje maroz, ściska-

hien. Čang-Kaj-Šek. Jak bačym paśla strašnaj doŭhaj damowaj wajny ŭsio-ž taki los kitajskaj dziaržawy znachodzicca ŭ rukach samoha narodu.

Da katalickaha kaścioła nowy ŭrad adnosicca z pašanaj. Pawodle apošnich wiestak z Pekinu raspačalisia pierahawory pamiž Stalicaj Apostalskaj i nankinskim uradam.

U Indyi. U prajektawanaj nowaj konstytucyi nie pradbačywajecca ni adnej uradawaj relihii. Nijakaja tam relihija nia budzie mieć piaršenstwa. Konstytucyja pryznaje wolnaść usich relihijaŭ.

U sudoŭnictwie kanadyjskim praca pa letnich feryjach pačałasia ŭračystaściaj kaścielnaj. Adwakaty i sudździ sabralisia ŭ kaplicy a. a. jezuitaŭ dziela wysłuchańnia św. Imšy. Pa nabaženstwie byŭ adpiajany hymn „Veni Creator".

Konkordat z Rumynijaj. Konkordat, nad kotorym užo praca zakončyłasia ŭ mai miesiacy 1927 h., maje być addany na zatwierdžańnie parlamentu. Hetaja pastanowa nastupiła z pryčyny zhody na heny Konkordat Apostalskaj Stalicy.

U Rasiei šalejuć dalej. Z pryčyny 11-uhodkaŭ pierawarotu balšawickaha, maje być pieramieniana ŭ Baharocku pad Maskwoj cerkwa na klub; u Maskwie z adnej carkwy maj być zrobleny špital dla alkaholikaŭ.

Kardynał Bertram ab rodnaj mowie. Dnia 21 prošłaha miesiaca, adbyłosia ŭ Dombrowie kala Bytomia paświačeńnie parafijalnaha Kaścioła. U hetym akcie ŭziaŭ učaściee i kardynał dr. Bertram, a tak-ža skazaŭ kazańnie. Wiečaram henaha dnia adbyłosia pryniaćcie na česć kardynała Bertrama ŭ Bytomiu, hdzie kardynał pračytaŭ lekcyju na temu: „Značeńnie rodnaj mowy ŭ wychawańni relihijnym", u jakoj miž inšym kazaŭ: „Niachaj dzieci wasyja wychowywajucca ŭ praŭdzie. Niachaj jany nikoli nie zabywajucca, što praŭdziwuju karyść mohuć atrymać tolki z ich mowy matčynaj."

Katalicki ŭniwersytet ŭ Pekinie, jaki ciapier naličwaje 180 studentaŭ, pastanawiŭ wywiesić u wialikaj swajej sali adozwu św. Ajca Piusa XI da kitajskaha narodu, napisanuju ŭ klasyčnaj kitajskaj mowie.

Kanhres katalicka-italjanskaj moładzi. U dzien Usich Światych u Rymie adčynieny byŭ kanhres italjanskaj moładzi. Na pačatak adčynieńnia kanhresu było adpraŭlenaje ŭračystaje nabaženstwa. U časie nabaženstwa chor z 1,500 asob adpiajaŭ pieśniu „Chrystus vincet" (Chrystus pieramoža).

Konkordat pamiž Apostolskaj Stalicaj i Prusijaj. Pierahawory ŭ sprawie konkordatu pamiž Apostalskaj Stalicaj i ŭradam pruskim užo skončylisia. Źmiest konkordatu pakul-što jašče niawiedamy.

Kursy katalickich žurnalistaŭ u Hišpanii. Hišpanski štodzieńnik katalicki „El Debeta" zarhanizawaŭ pierad 3-ma hadami pieršy raz systematyčnyja kursy dla hazetnikaŭ. Kursy hetyja majuć na mecie pryhatawać dla časopisiaŭ katalickich adpawiednyja siły. Kiraŭnictwa kursaŭ zwaračywaje hałoŭnuju ŭwahu na intelektualnyja, maralnyja i relihijnyja ŭłaściwaści kandydataŭ.

U Kanadzie adbyŭsia siomy kanhres tamašnich rabotnikaŭ katalickich. Udzieł uziali ŭ im arcybiskup kardynał, a tak-ža ministar pracy. Na pačatku adkryćcia kanhresu było adpraŭlena nabaženstwa. Hałoŭnaj temaj narady była encyklika „Rerum nowarum" ab sprawie rabotnikaŭ.

Nowy hadawik papieski. U Rymie źjawiŭsia nowy „Hadawik Papieski" na 1928 h., paświačany rožnym wiestkam ab katalickaj hierarchii celaha świetu. Hadawik maje 974 staronki druku, raździeleny na niekalki častak. Pieršaja častka paświačana św. Ajcu Piusu XI, dalej apisywajecca žyćcio asob kalehii kardynałaŭ. Usich kardynałaŭ 66: 6 kardynałaŭ biskupaŭ, 43 kar-

---

je łužyny, traščyć pad nahami. Ale ŭ dzień nia moža strymać i mleje ad sonca. Papłyli ručaii i rečki: wada burlić, a ŭ takt joj žaŭranak piaje wiasnawyja melodyi. Našy znajomyja iduć z kaścioła; da ich pryłučyŭsia Michaś Kancawy. Usim wiesieła na dušy.

Student: — Lublu wiasnu! Woś tak, zdajecca, hołym wokam čaławiek widziš, jak natura budzicca ad śmierci. Byccam śmiarotnyja pościłki, skidaje z siabie śniehawuju abałonu; a sama ŭwidzieŭšy swaju postać u lustry wady, śmiajecca soniečnymi pramienčykami, adzywajecca pieśniaj žaŭranka. Zdajecca, adarwaŭsia-b ad ziamli i ŭźbiŭsia-b ad ziamli ŭ haru, pad nieba, razam z henaj płušačkaj i piajaŭ-by biez kanca. Sapraŭdy, mudra Ježus wybraŭ wiesnawuju paru na swajo Zumioršych-paŭstańnie: praŭdziwy *Wialikdzień*. I Kaścioł, karystajučy z takoj pieknaj akazii, prykazaŭ spawiadacca kala Wialikadnia.

Kaziuk: — I mnie siońnia, jak zazwanili ŭwa ŭsie zwany, uderyli ŭ arhan, dyk až ślozy pakacilisia. Sam nia znaju, što mnie zrabiłasia? Ja taki ćwiordy na płač.

Michaś: — Najkrapčej zwaniŭ Juziuk Wurkiel: zakrystyjan mirhaje, kab pierastać, a jon usio bje! a jon bje!...

Student: — My ŭsie stworany dziela Boha. Na chryście abmyty ad zmazy, my adrazu tady byli zdolny ahladać Boha. Ale moładaść-durnaść: staŭ mały padrastać i hrašyć staŭ. Usio choča wiedać, usiaho paprabawać, usio widzieć, zrabić... nu i ŭlezie dzie nia treba: narobić škody, pabje što-kolečy, pakryšyć i sam skalečycca, a paśla płača. Boh widzić naš dur, ale maŭčyć, bo choča pakazać čaławieku jahonuju słabaść: — paskačy sabie, pabrykajsia, pryjdzie para — zapłačaš. Jak niespakojnaje dzicia ulezie časam u brud, zamurzajecca jak strašydła: matka wyciahnie, daść pleskača; pośle abmyje čyścieńka, wytra, a jano płača... Matka bačyć—synok pacharašeŭ, i prytulić i pacałuje, a dzicia ŭžo śmiajecca.— I my, wialikija dzieci: nabrykalisia, papeckalisia,

dynałaŭ ksiadzioŭ i 9 kardynałaŭ dyjakanaŭ. Z hetaha liku 11 kardynałaŭ zakońnikaŭ. Pa narodnaści ličacca nastupna: 33 kardynałaŭ još́ć narodnaści italijanskaj; 7—francuskaj; 4—hišpanskaj; — 4 iz Złučanych Štataŭ Paŭn. Ameryki; 4—niamieckaj; — 3 anhlijskaj; 2 — polskaj; 2— z Aŭstyi i pa adnej narodnaści belhijskaj, kanadyjskaj, wuharskaj, partuhalskaj, českaj, brazylijskaj i halandskaj.

Hadawik naličaje 1,125 dyecezyjaŭ, heta na 13 bolš, čym u 1927 h.; 227 wikarjataŭ apostalskich (u 1927 h. było 224); 97 prefektur apostalskich (1927 h.—94). U 1927 h. pamiorła 7 kardynałaŭ, na miesca katorych u 1927 h. św. Ajciec naznačyŭ 7 nowych i zamianawaŭ 69 nowych arcybiskupaŭ i biskupaŭ na miejsca pamioršych 69-ci.

Apostalskaja Stalica maje 22 nuncyjatury, 6 internuncjatur, 19 delehacyjaŭ apostalskich. Korpus dyplomatyčny pry Watykanie składajecca z 11 ambasad i 18 ministerstwaŭ poŭnamočnych.

Z katalickaha žyćcia ŭ Anhlii. Jak raźwiwajecca katalicki kaścioł u Anhlii, widać z nastupnych ličbaŭ. 50 hadoŭ tamu mieła Anhlija kala 1,000 kaściołaŭ i 2,000 ksiandzoŭ. A 25 hadoŭ tamu ŭžo naličałasia ksiandzoŭ 3,000 i 1,600 kaściołaŭ. Siańnia-ž katalickaha duchawienstwa tam naličajecca 4,200.

Z katalickich uniwersytetaŭ. Wiedamy ŭniwersytet katalicki ŭ Bejrut u minułym 27/28 školnym hodzie mieŭ 1258 słuchačoŭ. Uniwersytet u Lowanii, u apošnim školnym hodzie adkryŭ nowy instytut dla narodnaj haspadarki razam z školaj dla palityki i nawuk hramadzkich.

Postup katalickaj školy ŭ Holandyi. Apošnija wiestki ab školnictwie ŭ Holandyi prynosiać, što katalickija školy tam pamysna raźwiwajucca i majuć nadta mnoha prychilnikaŭ.

Kryž na ščycie alpijskim. U Sabaŭdyi, na alpijskim ščycie Crion, uznosiačymsia ŭ wyšyniu na 7.000 stop, pabudawany žalezny kryž na 16 stop. U dzień adkryćcia i paświačeńnia henaha kryža była adpraŭlena Imša ŭ prysutnaści 52 asob, z katorych značnaja čaść prystupiła da św. Komunii.

Kitajskija ŭłady, jak pišuć z Šanchaju, padčas konsekracyi nowaha kitajskaha biskupa, byli duža wietliwyja i šmat u hetaj uračystaści pamahali. Hetaja ŭračystaść adbyłasia 23 wieraśnia siol. h. Apostalskamu Delehatu ŭłady kitajskija na čas uračystaści dali dla karystańnia ŭradawy aŭtomabil.

U rumynskim uradzie pierawahu biaruć masony: spyniajuć u školach nawuku relihii katalickaj, a nawat i prawasłaŭnaj. Ale, pawodle apošnich wiestak, i sam urad pajšoŭ ŭ adstaŭku.

U Šwajcaryi adbylisia wybary: kataliki zdabyli čatyroch pasłoŭ bolš, jak mieli; usiaho ciapier — 46 pasłoŭ.

Italjanski urad choča zrabić dahawor i zhohu z Papiežam. Papiež nie śpiašajecca.

Konkordat (uhoda) miž Papiežam i karaleŭstwam Pruskim budzie skora padpisany.

Katalickaja škoła u Manchestery (Anhlija) budujecca na 1010 dziaciej; košt budoŭli dachodzić da 200 tysiač dalaraŭ.

Knihapis.

Marka Twen — *„Prync i žabrak"*. Powieść dla junactwa str. 215. Ul. Karalenka — *„Ślapy Muzyka"*; str. 163 pierałažyŭ Kraŭcoŭ Makar. Koštam firmy „Wilenskaje Wydawiectwa" B. Kleckina niadaŭna wyšli ŭ dawoli pryhožaj wokładcy dwa pierakłady, dakananyja ŭznoŭ Kraŭcowym Makaram. Pa mienš udatnym pierakładzie Sien-

---

nahrašyli... až zapłakali. Žal abmywaje dušu... i woś lahčej čaławieku.

Kaziuk: — O, tak lohka! Zbyŭ biadu. Zdajecca, stopudowy kamień skinuŭ z hrudziej.

Student: — A widziš!

Kaziuk: — Zbyŭ biadu!

Student: — E, jašče nie kaniec.

Kaziuk: — A što jašče? Byŭ u spowiedzi i kaniec.

Student: — Ej, nie; heta, tak skazać, pačatak. Woś kali paraŭnajem stan dušy ŭ hrechu da snu, dyk spowiedź — heta budzie prabudžeńnie, Komunija budzie pasiłak, i što dalej? Ci ŭžo ŭsio? Hultaj, wyspaŭšysia i padjeŭšy, jašče zachoča walacca pa paścieli, a pracawity biarecca da pracy z usiej siły. Tak i ŭ paradku duchowym: paśla spowiedzi, Komunii — ačyščany ad hrechu, uzmocnieny „anielskim chlebam", biarysia da cnoty, h. zn. da žyćcia lepšaha. I ksiondz na spowiedzi da hetaha daje nawuku.

Michaś: — Kaziuk, a jakuju pakutu daŭ tabie ksiondz?

Kaziuk: — Naznačyŭ na što dzień až pa siem pacieraŭ.

Michaś: — Na doŭha?

Kaziuk: — Na cely tydzień. Siońnia ja ŭžo admowiŭ.

Student: — Jak-ža ty ich mowiŭ?

Kaziuk: — Jak-ža? tak jak treba: usie ranišnija paciery — ad pačatku da kanca — ad „Ojča naš" až da „Boža, budź miłaserny mnie hrešnamu!" Adbiŭ hrudzi, pieražahnaŭsia, dyj znoŭ pačynaj ad pačatku. I tak siem razoŭ.

Michaś: — Cha, cha, cha!

Student: — Ty, Michaś, nia śmiejsia: pamylicca moža kožny čaławiek. A ty, Kaziuk, wiedaj, što hetyja paciery, što ksiondz zakładaje na spowiedzi — try, piać, siem — haworacca woś jak: „Ojča naš", „Prywitana budź" i „Chwała Ajcu" — heta ŭžo raz; paśla taksama druhi, treci i skolki treba razoŭ, a na kancy „Wieru ŭ Boha Ajca".

Kaziuk: — Wot dobra! Hetak budzie sa try razy karaciej.

kiewiča, u katoraha amal ničoha nia znojdzicca takoha, biez čaho intelihient biełaruski nia mohby abyjścisia, Kraŭcoŭ Makar wielmi słušna źwiarnuŭ swaju ŭwahu na Marka Twena i Uładzimira Karalenku. Naahuł pierakładaŭ z mowy anhlijskaj piśmiennictwa biełaruskaje maje wielmi mała, dyk duža dobra, što hety niedachop budzie dapoŭnieny choć adnym, ale wartasnym tworam, jaki, budučy, praŭda, powieściaj dla moładzi, jość tak cikawym, što zusim nadajecca, jak literatura i dla starejšych. Powieść „Prync i žabrak“ jość dobra znanaja dla moładzi himnazijalnaj pradwajennaj, kali była sapraŭdy pawažnaj knižkaj školnych biblijatek. Skolki ŭ hetaj knižcy fantazii abstawin! A pry hetym usim dziŭnaja, jak na ciapierašnija časy, adsutnaść nadzwyčajnaści, a tak-ža intryhi miłosnaj. A tymčasam adsutnaść ich u powieści zusim nie adčuwajecca!

— —

Druhim tworam, jaki Kraŭcoŭ Makar uważaŭ za warty pierakładu na biełaruskuju mowu, jość klasyčnaja nowela, wydatnaha rasiejskaha, (lepš skazać — zruščanaha Ukrainca) piśmieńnika Karalenki, katoraha ŭsia twórčaść była paświačana, wykľučna humanitaryzmu.

U „Ślapym muzykancie“ słaŭny piśmieńnik umieŭ tak zakranuć čytalnika, što ŭzbudžanyja ŭ dušy pieražywańni doŭha, doŭha z pamiaci nia wychodzili... Hetki wynik asiahaŭ Karalenka nie darahoj štučnaj dramatyčnaści, tak čužoj dla sapraŭdnaha mastactwa, a ni tym bolš darohaj tendencyjnaści, jak heta rabiŭ Sienkiewič, ale praz čar ščyraj praŭdy i čystaha mastactwa.

Dziela taho, što Kraŭcoŭ Makar naleža da lepšych biełaruskich stylistaŭ, uważajem lišnim razwodzicca tut nad wartaściaj jaho pierakładaŭ.

Čytačy „Chr. D.“ z poŭnym dawieram da źmiestu i z pryznańniem da mowy pierakładčyka mohuć brać u ruki ŭspomnienyja świežyja pierakłady Kraŭcowaha Makara!

T.

PIŚMO Z WIOSKI

Druja. Ad 1923 hodu istnuje tut klaštar XX. Maryjanaŭ. Pry klaštary jość himnazija ad 4 da 8-ja klasy, z prawami. U himnaziju pasyłajuć tak-ža swaich zakonnikaŭ, katorych spasobiać da duchoŭnaha stanu. U klaštar pryjmajuć maładziejšych chłapcoŭ biełarusaŭ, katoryja chacieli-by wučycca na zakonnych ksiandzoŭ. Da pastupleńnia treba mieć paświedčańnie ab skončanych prynamsia čatyroch klasach himnazii; pryjmajuć tak-ža i sa školaŭ pačatkawych (6 7 addziełaŭ), ale hetyja pawinny za nawuku dapłačywać. Pastupajuć tak-ža ŭ zakon ludzi ŭ hadoch stalejšych, katoryja afiarujucca Bohu na chwału, malicca i pracawać pry klaštary, jak zakonnyja braty. Usie žywuć razam.

Najbolš kandydataŭ napływaje z samoj Drujskaj parafii, a ciapier, dyk i z susiednich — Ikaženskaj, Słabodzkaj, Idołskaj. Ale Maryjanie pryjmajuć, widać, zdalniejšych, zdarowych i, wiedama, pabožnych. Z dalokich staron pryjaždžać biaz ničoha ryzykoŭna, bo mohuć adprawić. Dyk najlepš napisać piśmo i ŭhawarycca listoŭna. Pošta i stancyja tut na miejscy, a staršym u klaštary X. Cikota.

J.

Michaś: — Wiedama, što karaciej. I ja kaliści tak admaŭlaŭ jak ty, pakul miańe mama nie nawučyła.

Student: — A ty, Michaś, časta chodziš da kaścioła?

Michaś: — Časta: kožnuju niadzielu i święta; a nawat časam u budni, kali ŭdasca wyrwacca z chaty. A wot siońnia ledź uprawiŭsia: mama kaža „idzi!“, a tata — „nia idzi!“

Kaziuk: — I nia ciažka tabie? Tak daloka!

Michaś: — Nie, kab ja tak žyŭ!

Student: — Ty nie bažysia — nia možna.

Michaś: — Ja i sam nie chaču bažycca, ale, kab jaho niemač, woźmie i wyrwiecca.

Student: — Ech, iznoŭ pabažyŭsia!

Usie zaśmiajalisia. A Kaziuk kaža da jaho: — Ej, Michaś, Michaś! celaja wioska haworyć, što ty budzieš ksiandzom, a ty što słowa, to j pabožyšsia. Kab ciabie Boh lubiŭ! Michaś pačyrwanieŭ i nie skazaŭ ničoha. „Budu ksiandzom, dumaŭ jon: ale takim jak naš wikary. Budu dobra wučycca, wyrastu, a bažycca pierastanu“.

A Kaziuk dumaŭ: „Ech čamu ja nia wučyŭsia? i za wušy ciahali i pakidali biez abiedu, a ŭsio roŭna rašać zadačy nie chacieŭ... tolki koniki dy sanački... ławiŭ ščyhłaŭ, stralaŭ u warony... Ech, i wiesiała było! Ale što z taho? Dobra, što baćka nahnaŭ da stalarki: maju kusok chleba. Dy iz hetaha chleba mnoha zmarnawałasia praz pjanstwa. Kab Boh pamahaŭ choć ciapier paprawicca!“

A student dumaŭ: „Dobry chłapiec hety Kaziuk! tolki trus wialiki. Choča pakazacca małajcom i woś zatoje pakinuŭ spowiedź, a padaŭsia ŭ roznaje hłupstwa: jasnaja reč, što laniŭstwa, pyšnaść i raspusta łučacca ŭ čaławieka ŭ adzin wialiki błud; zhetul niedawierstwa paŭstaje. A woś Kaziuk — hrunt maje dobry, dy wola słabaja. Kab papaŭsia ŭ dobryja ruki, byŭ-by pieršy sort čaławiek!

(d. b)

Redaktar-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ.
Z dazwołu J. E. Wilenskaha Katalickaha Arcybiskupa-Mitrapalita.
Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Ludwisarskaja wul. 1.

Adusiul i ab usim patrochu.

8 i 9 śnieżnia siol. h. adbudziecca ŭ Lublinie VIII kanhres prociŭalkaholowy, na katory pryjedzie mnoha pradstaŭnikoŭ rožnych arhanizacyjaŭ. Lublin starajecca dobra pryniać haściej. Siarod prysutnych spadziajucca pryjezdu mnoha duchawienstwa.

Prezydentam Zł. Štataŭ Ameryki wybrany Hoower. Smith prawaliŭsia ŭ wybarach. Na 542 hałasoŭ, atrymaŭ jon tolki 98. Amerykanskija Biełarusy hałasawali za Smita.

Daŭžynia wieku ŭ źwiaroŭ. U wadnej časopisi francuskaj pišycca ab doŭhaści žyćcia źwiaroŭ u niawoli i na swabodzie. Akazwajecca, što źwiary ŭ niawoli žywuć šmat karaciej. I tak napr. karpy na swabodzie pražywajuć 80 hadoŭ i bolej, u małyh-ža, ciesnych stawoch najbolš 20 hadoŭ. Z ryb, jakija najlepš pieražywajuć niawolu jość sterlet. Som na woli pražywaje da 70 h. i bolej, u niawoli-ž da 50 hadoŭ.

Karol Afhanistanu ŭwodzić reformu adzieży, wojska, adnažonstwa. Narod buntujecca, nia chočuć nowych paradkaŭ.

U Francyi niadaŭna sabrałasia adusiul „Unija Supakoju" i pastanawiła, što siabry buduć dabiwacca, kab:

1) U školach wučyć u historyi—nie ab wojnach, ale ab suświetnaj kultury;

2) Staracca ab ducha supakoju — u literatury, kinie i radyju;

3) Zraŭniać ludzkija rasy: čornych (nehraŭ) z biełymi;

4) Zburyć krepaści;

5) Skasawać prymusowuju wajennuju słužbu;

Ale tymčasam u toj-ža Francyii spakoju mała: na 28 kastryčnika hetaha hodu wypadała, jak wiedama, katalickaje wialikaje świata—Chrystusa Karala (Waładara). Jakraz na hety dzień francuskija socyjalisty naznačyli adkryćcie pamiatnika Emila Combes'a ŭ miastečku Pons. Niachaj sabie adkrywali-b—heta ničoha nikomu nia škodzić. Ale treba wiedać, chto taki byŭ toj Combes? Jon u 1902 hodzie, jak haloŭny ministar u Francyi raspačaŭ praśled kaścioła: začyniŭ katalickija školy, prytułki, wychawaŭčyja i sirockija damy, razam da 17 tyciač kaścielnych instytucyjaŭ i blizka paŭtara miljona dziaciej wyhnaŭ na wulicu. Pośle zabraŭ kaścielnuju majemaść na kaznu, zakonnikaŭ wyhnaŭ z Francyi i pastanawiŭ, što tolki kazna budzie wučyć dziaciej.

Woś hetamu worahu Kaścioła socyjalisty pastawili pamiatnik, katoraha adkryćcio naznačyli na dzień Chrystusa Waładara! Na dzień 28. X. wydali bankiet na 1800 čalawiek. Dziela hetaha pastawili adumysłowy šałaš, katory ŭzniaŭšysia bura papsuła. Tahdy pieranieśli bankiet u školny dom; jakraz u tuju školu, što sam Combes adabraŭ ad Kaścioła. U kaplicy pastawili haloŭny stoł, a na miejscy aŭtara — partret Combes'a.

Miascowy biskup wydaŭ zahad da duchawienstwa, kab padčas adkryćcia hetaha niaščasnaha pamiatnika adpraŭlać pakutnaje nabaženstwa, kab Boh darawaŭ tym, katoryja „nia wiedajuć, što robiać".

Paśla hučnaha adkryćcia, pramowaŭ, a ŭžo padčas bankietu, padyjšła da pamiatnika hramadka maładych ludziej, katoryja chacieli jakoby pałažyć swoj wialiki bukiet kwietak. Palicyja ich prapuściła. Tahdy toj z kwietkami ŭskočyŭ na padstawu pamiatnika, a wyniaŭšy z bukietu małatok, adbiŭ Combes'u nos i baradu. Palicyja skočyła baranić, paŭstała schwatka, u katoraj byŭ zastreleny praz palicyju adzin z hetych manifestantaŭ, a druhi ranieny. Chto byli hetyja mafestanty?

Socyjalisty złažyli biadu na katalikoŭ. Adnak napeŭna wiedama, što pamiatnik pabili maładyja ludzi z partyi manarchistaŭ, katoryja z socyjalistami wiaduć wiečnyja spory. Kaścioł tut nie zamiešany i takich aktaŭ hwałtu, choć-by nad woraham, Kaścioł nie pachwalaje.

Małako ŭ arkušach. Adzin dunski ziemlarob adkryŭ sposab zasušwać małako. Dziela hetaha jon addzialaje ad małaka wadu, jakaja ŭ im znachodzicca, a astaŭšajusia masu prasuje i składaje ŭ arkušy, jak papieru. Małako ŭ arkušach možna pierachowywać cełymi hadami, a zachacieŭšy jaho jeści, treba źmiašać z adpawiednaju mierkaj wady. Tady robicca ŭznoŭ susim świežaje małako.

Chronika.

Remont kaścioła św. Ihnata. Praca nad remontam kaścioła, jaki maje być addany wojsku dachodzić da kančatku. Da ciapierašniaha času končyli a tynkowywać z wonku. Paświačać kaścioł majuć u pačatku śnieżnia siol. h.

Chryścijanski Rabotnicki Ŭniwersytet. Ad dnia 7-ha listapada siol. h. pačalisia zapisi rabotnikaŭ na rabotnicki ŭniwersytet, jaki ŭžo jość adčynieny ŭ Wilni, pry wul. ś-ta janskaj 12. abo Mitrapolitalnaj. Lekcyi na ŭniwersytecie wykładajucca pawažnymi prafesarskami siłami z Uniwersytetu Stefana Batoraha. Temy lekcyjaŭ roznyja: z etyki, literatury i mowy polskaj, z nawuki ab Polščy sučasnaj razam z historyjaj, propedeŭtyki, tematyki, higijeny, historyj, ruchu chryścijanska-hramadzkaha, a tak-ža z haliny socyjolohii ahulnaj.

Nawuka na ŭniwersytecie raspačałasia z 15 listapada.

Žarty.

Niawiedama katory...

— Ach, kaho ja baču! Ci heta sapraŭdy wy?

— Praŭdu kažučy, nia wiedaju, ci heta ja, ci moj brat, bo jak my byli małyja, matka kupała nas razam i adzin z nas utapiŭsia. Woś ja i nia wiedaju katory z nas žywym astaŭsia.

Syk u kuchni.

— Niešta syčyć u kuchni.

— Heta abo wada kipić, abo maja žonka z kucharkaj hawora.